

2. O‘zbekistonning yangi tarixi. 1-kitob — Turkiston chor Rossiyasi mustamlakachiligi davrida, Toshkent, 2000
3. Jadidchilik: islohot, yangilanish, mustaqillik va taraqqiyot uchun kurash, Toshkent, 1999
4. Xo‘jayev F., Buxoro inqilobining tarixiga materiallar, Toshkent, 1997
5. Rajabova R. va boshqalar, O‘zbekiston tarixi (1917-1993-yillar), Toshkent, 1994
6. N. Karimov. Turkiston muxtoriyati. - T.: 1996;. Qimmatga tushgan ulov yoxud Turkiston muxtoriyatining vujudga kelishi va tor-mor etilishi sabablari. “Tafakkur”j., 1996, 3-son;

INKLYUZIV TA’LIMNING MOHIYATI, INTEGRATSION TA’LIM VA IJTIMOIIY REABILITATSIYA

Meliyeva Hilola Orif qizi

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti talabasi

Email: hilolameliyeva99@gmail.com

Ustoz: Djurayeva Sohiba Barat qizi

Annotatsiya. Ushbu maqolada inklyuziv ta'limning mohiyati, uning ijtimoiy ahamiyati hamda integratsion ta'lim va ijtimoiy rehabilitatsiya jarayonlari haqida keng ma'lumot berilgan. Inklyuziv ta'limning nogiron va imkoniyati cheklangan bolalar uchun qanday imkoniyatlar yaratishi va ularni jamiyatga qo'shish jarayonida qanchalik muhim rol o'ynashi yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar va bu tizimning kelajakda jamiyatdagi tenglikka qanday ta'sir ko'rsatishi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, integratsion ta'lim, ijtimoiy rehabilitatsiya, nogiron bolalar, ta'lim tizimi, ijtimoiy integratsiya.

Abstract. This article provides extensive information about the essence of inclusive education, its social importance, and the processes of integrated education and social rehabilitation. How inclusive education creates opportunities for disabled and disabled

children and plays an important role in the process of integrating them into society is highlighted. It also talks about the reforms being carried out for the development of inclusive education in Uzbekistan and how this system will affect equality in society in the future.

Key words: inclusive education, integrated education, social rehabilitation, disabled children, educational system, social integration.

Аннотация. В данной статье дается обширная информация о сути инклюзивного образования, его социальной значимости, процессах интегрированного образования и социальной реабилитации. Освещено, как инклюзивное образование создает возможности для детей с ограниченными возможностями и инвалидностью и играет важную роль в процессе их интеграции в общество. Также говорится о реформах, проводимых для развития инклюзивного образования в Узбекистане, и о том, как эта система повлияет на равенство в обществе в будущем.

Ключевые слова: инклюзивное образование, интегрированное образование, социальная реабилитация, дети с ограниченными возможностями, образовательная система, социальная интеграция.

Kirish

Hozirgi kunda jamiyatning barcha a'zolari uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish masalasi global muammolardan biri hisoblanadi. Nogiron bolalarning jamiyatda o'z o'rnini topishi va ta'lim olish huquqi xalqaro hamjamiyat tomonidan tan olingan inson huquqlarining ajralmas qismi sifatida qabul qilingan. Shu bilan birga, inklyuziv ta'lim tizimi nogiron bolalarni ijtimoiy hayotga jalb qilish va ularga jamiyatning to'laqonli a'zolari bo'lishlariga yordam berish maqsadini ko'zlaydi. Inklyuziv ta'lim, ayniqsa, nogiron bolalar uchun katta ahamiyat kasb etadi. Ular faqat maxsus maktablarda emas, balki oddiy sinflarda, tengdoshlari bilan birga ta'lim olish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu jarayon nafaqat ularning o'qish darajasini oshiradi, balki ijtimoiy jihatdan moslashish, jamiyatda o'z o'rnini topishiga ham xizmat qiladi. Shu ma'noda, integratsion ta'lim va ijtimoiy rehabilitatsiya jarayonlari inklyuziv ta'limning muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi.

Mazkur maqolada inklyuziv ta'limning mohiyati, uning bolalar uchun taqdim etayotgan imkoniyatlari, integratsion ta'lim va ijtimoiy rehabilitatsiya jarayonlari haqida keng qamrovli ma'lumotlar beriladi.

Asosiy qism

Inklyuziv ta'limning mohiyati

Inklyuziv ta'lim – bu barcha bolalarga, jumladan, nogironligi yoki o'ziga xos ehtiyojlari bo'lganlarga ham, umumiy ta'lim tizimida ta'lim olish imkoniyatini ta'minlovchi tizimdir. Ushbu yondashuv bolalarning imkoniyatlari va qobiliyatlariga qarab ularning rivojlanishiga ko'maklashadi. Inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi – ta'lim olish huquqini hamma uchun teng va adolatli qilish, bu jarayonda kamsitish yoki farqlashlarga yo'l qo'ymaslikdir. Bu ta'lim turida turli xil o'quvchilar bir sinfda tahsil olib, umumiy o'quv dasturlarini o'zlashtiradi. Har bir bolaga alohida e'tibor qaratilib, ularning ta'lim jarayoniga to'liq integratsiya qilinishini ta'minlash – inklyuziv ta'limning asosiy maqsadlaridan biridir. Inklyuziv ta'lim nafaqat nogiron bolalar uchun, balki ijtimoiy jihatdan kam ta'minlangan, iqtisodiy yoki madaniy jihatdan zaif qatlamdan chiqqan bolalar uchun ham muhimdir. U bolalarning jamiyatda to'liq ishtirok etishi, o'zini hurmat qilish va jamiyat a'zosi sifatida hissiy sog'lom rivojlanishiga yordam beradi.

Integratsion ta'lim

Integratsion ta'lim – bu nogiron bolalarni umumiy ta'lim muassasalariga qo'shish orqali ularning ijtimoiy, emotsional va akademik rivojlanishiga yordam berish jarayonidir. Bu yondashuvda bolalar nogironligi yoki o'ziga xos ehtiyojlariga qarab, ularning o'quv dasturiga moslashish imkoniyatlari yaratiladi. Integratsiya jarayonida alohida e'tibor ularning nogironlik darajasi va ehtiyojlariga moslashtirilgan usullar bilan o'qitishga qaratiladi. Integratsion ta'limning maqsadi nogiron bolalarni umumiy ta'lim jarayonida o'zini jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida his qilishiga ko'maklashish, ularning o'zlariga bo'lgan ishonchini oshirish va jamiyatdagi ijtimoiy roli bilan moslashuvini ta'minlashdir. Integratsiya muvaffaqiyatli amalga oshishi uchun o'qituvchilar, maktab ma'muriyati va ota-onalar o'rtasida hamkorlik muhimdir. Pedagoglar nogiron bolalar bilan ishlashda maxsus bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari lozim. Shuningdek, o'quvchilarning sinfdoshlari ham ushbu bolalar bilan birgalikda o'rganishni qabul qilishlari va ularga yordam berishlari kerak.

Ijtimoiy rehabilitatsiya

Ijtimoiy rehabilitatsiya – bu nogiron va imkoniyati cheklangan shaxslarni jamiyatga to'liq integratsiya qilish va ularga mustaqil hayot kechirish imkoniyatini beruvchi jarayon. Ushbu jarayon insonning fiziologik, psixologik va ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Ijtimoiy rehabilitatsiya nogiron insonlarning ijtimoiy faoliyatda ishtirok etish, ta'lim olish, mehnat qilish va shaxsiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi. Ijtimoiy rehabilitatsiyaning muhim elementi sifatida ta'lim tizimi o'z o'rniga ega. Nogiron bolalarga ta'lim berish va ular uchun mos sharoit yaratish orqali ular jamiyatga to'liq qo'shilib, o'z-o'zini anglash va jamiyatda foydali a'zo bo'lish uchun imkoniyatlarga ega bo'lishlari kerak. Bu jarayonda oilaviy va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimlari ham muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy rehabilitatsiya nogiron shaxslarning jamiyatda o'ziga mos joy topishiga

yordam berib, ularning psixologik va ijtimoiy moslashuvini yaxshilaydi. Bu orqali ular o'z hayotlarida ijobiy o'zgarishlarni amalga oshirishi, ijtimoiy jihatdan faol va iqtisodiy jihatdan mustaqil bo'lishlari mumkin.

Inklyuziv ta'limning amaliyoti va ahamiyati

Inklyuziv ta'limning amaliyoti butun dunyo bo'ylab turli mamlakatlarda turli darajada rivojlangan. O'qituvchilarni maxsus tayyorgarlikdan o'tkazish, ta'lim muassasalarini maxsus texnologiyalar bilan ta'minlash va o'quv dasturlarini moslashtirish orqali inklyuziv ta'lim tizimi mukammallashtirilmoqda. O'zbekiston Respublikasida ham inklyuziv ta'limni rivojlantirish borasida jiddiy islohotlar amalga oshirilmoqda. Maxsus ehtiyojlarga ega bolalar uchun ta'lim olishda yangi imkoniyatlar yaratish, ularni ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlash, ta'lim muassasalarini moslashtirish masalalari ustida ish olib borilmoqda. Shu orqali jamiyatning barcha a'zolari o'rtasida tenglik va adolat ta'minlanishi uchun sharoitlar yaratilib, inklyuziv jamiyat barpo etilishi ko'zda tutilgan.

Xulosa

Inklyuziv ta'lim, integratsion ta'lim va ijtimoiy reabilitatsiya bir-birini to'ldiruvchi muhim jarayonlardir. Ular nogiron bolalarning ta'lim olish, jamiyatda to'laqonli ishtirok etish va ijtimoiy faoliyat olib borish huquqlarini ta'minlaydi. Ushbu jarayonlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish jamiyatdagi tenglik, bag'rikenglik va hurmat tamoyillarini mustahkamlashga yordam beradi. Inklyuziv ta'lim orqali nogiron va imkoniyati cheklangan bolalar jamiyatga to'liq qo'shilib, ularning hayot sifatini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. United Nations (2006). Convention on the Rights of Persons with Disabilities. New York: United Nations.
2. Ainscow, M. (2005). Developing inclusive education systems: What are the levers for change? Journal of Educational Change, 6(2), 109-124.
3. Booth, T., & Ainscow, M. (2011). The Index for Inclusion: Developing learning and participation in schools. Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education (CSIE).
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2019-yil 30-apreldagi "Nogironligi bo'lgan bolalar uchun ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish to'g'risida"gi qarori.
5. Ziyoyeva, M. (2022). O'zbekistonda inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirish. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.

6. UNESCO (2020). Global Education Monitoring Report 2020: Inclusion and education. Paris: UNESCO.

INGLIZ TILINI O‘RGANISHDA MADANIYATLARARO MULOQOTNING AHAMIYATI

Pardaboyeva Lobar Otamurod qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Xorijiy tillar fakulteti Ingliz tili yo'nalishi

1-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ingliz tilini o‘rganish faqat grammatika va so‘z boyligini o‘zlashtirish bilan cheklanmaydi, balki tilning madaniyat bilan bog‘liqligini tushunish ham muhim o‘rin tutadi. Ingliz tilini o‘rganish jarayonida madaniyatlararo muloqotni o‘rganish, talabalarga nafaqat tilni to‘g‘ri ishlatishni, balki o‘zaro hurmat, tushunish va ijtimoiy aloqalar o‘rnatishni ham o‘rgatadi. Maqolada ingliz tilini o‘rganishning madaniyatlararo muloqotdagi o‘rni va uning talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: ingliz tili, madaniyatlararo muloqot, madaniyat, kommunikatsiya, til o‘rganish, interfaol yondashuvlar.

Ingliz tili global tilda keng qo‘llaniladigan va har bir mamlakatda o‘ziga xos muloqot shakllari, urf-odatlar, qadriyatlari mavjud bo‘lgan til hisoblanadi. Ingliz tilini o‘rganishda, faqat grammatika va lug‘atni yodlash emas, balki tilning madaniy jihatlarini ham tushunish zarur. Har bir til, o‘sha tildan foydalanayotgan xalqning madaniyatini aks ettiradi. Shuning uchun ingliz tilini o‘rganishda madaniyatlararo muloqotning o‘rni juda katta. Tillar o‘rtasidagi farqlarni anglash va madaniyatlarni tushunish, muloqotda muvaffaqiyatli bo‘lish uchun muhimdir.

Madaniyatlararo muloqot, ikki yoki undan ortiq madaniyatlar vakillari o‘rtasidagi kommunikatsiyaning o‘ziga xos xususiyatlarini o‘rganishga qaratilgan. Ingliz tilini o‘rganishda madaniyatlararo muloqotning ahamiyati, talabalarning dunyoqarashini kengaytiradi, boshqa xalqlarning urf-odatlarini o‘rganish va o‘zaro muloqotda samarali bo‘lishga yordam beradi. Ushbu maqolada ingliz tilini o‘rganishda madaniyatlararo muloqotning o‘rni va uning muhim jihatlari keng yoritiladi.

Madaniyatlararo muloqot deganda, ikki yoki undan ortiq madaniyatning vakillari o‘rtasida samimiy va hurmatga asoslangan muloqotni anglatadi. Bu muloqotda, tilning o‘ziga xos xususiyatlari, so‘zlashuv konteksti va madaniy farqlar muhim ahamiyat kasb etadi. Madaniyatlararo muloqot, bir-birini tushunishga, biror